

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה
החשובה ודופת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

בס"ד, כ"ב אלול תשפ"ב

מסכת כתובות ע"ד-פ' ♦ אבות ח', ט"ו - ח', י"ט

גליון מס' 1217

השבוע בגליון

- ♦ מחיצה וגדר סביב המקום בבית הכנסת
- ♦ המשכיר סירב להכניס שוכרת שלקתה במחלה מדבקת

- ♦ שימוש במי פה בשבת
- ♦ הודעת פטירה בלי תאריך מדויק
- ♦ 'חזקה' שנפטרה באחרונה
- ♦ "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו"
- ♦ הרופא שביקש לשבת על מקומו בבית הכנסת

- ♦ כשהרמ"א גלה מפני המגיפה
- ♦ איך הפסיד בעל את חשבון הבנק של אשתו המנוחה
- ♦ האשה ציוותה צדקה למטרה שגם הבעל נדר עבודה
- ♦ רב העיר - "הצוואה בטלה והבעל יורש את הכספים"
- ♦ אם הבעל חשב שאינו יורש, הוא אכן אינו יורש...

דף עה/א אפשר דנקט פילפלא

שימוש במי פה בשבת

בסוכטשוב שבפולין, ישב האדמו"ר בעל אבני נזר זצ"ל והוגיע את מוחו בסתירה עצומה שהציב הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל. הוא מצא לה פתרון מבריק, אך לבסוף דחה את דבריו עצמו מתוך סוגייתנו. כידוע, בשבת קודש אסור לעשות מעשי רפואה שונים, שכך תקנו חכמים מחשש שהעוסק ברפואה בשבת יבוא לשחוק לעצמו סממנים לשם רקיחת תרופה ויעבור על מלאכת טוחן. אכן, כאשר בעלי התוספות (שבת טז/ב ד"ה בלבד) נדרשים לנמק מדוע במסכת שבת (שם) נאסר להכניס פלפל לתוך הפה בשבת, הם מביאים כי יש מפרשים שמדובר באדם המבקש להסיר ריח רע מן הפה באמצעות הפלפל, ומאחר שפעולה זו מוגדרת 'רפואית' היא האסורה בשבת. רבי עקיבא איגר זצ"ל מצביע על סתירה מפורשת לפירוש זה מן הנאמר בתוספתא, כי בשבת מותר להכניס לפה "מצטיכי" - שרף עצים - כדי להעביר ממנו ריח רע. כך גם פוסק השולחן ערוך (או"ח סימן שכ"ח סעיף ל"ו): "אין לועסין מצטיכי... ואם משום ריח הפה מותר". מה הבדל יש בין פלפל ל'מצטיכי' תמה הגרע"א והניח את תמיהתו ב"צריך עיון" [אכן בעלי התוספות נוקטים פירוש אחר].

כאשר התוודע האבני נזר לתמיהה זו, עלה בדעתו ליישב (בספרו אגלי טל, טוחן כ"ב ס"ק מ"ו) כי הפלפל מרפא ומסיר את ריח הפה לעולם ולפיכך הוא נחשב תרופה, ואילו ה'מצטיכי' היא תרופה זמנית שאינה פותרת את הבעיה מרשה. לפיכך אסור להניח פלפל בפה, כי פעולתו נחשבת רפואה ואילו 'מצטיכי' מותר.

ברם, כותב האבני נזר, לאחר מכן נוכח מסוגייתנו כי דבריו אינם נכונים.

בגמרתנו מבואר, כי אחד המומים שמחמתם רשאי בעל לגרש את אשתו בלא תשלום כתובתה, אם האשה לקתה בהם עוד בטרם הנישואין, הוא אשה הלוקה בריח רע, בלתי נסבל,

דבר העורך

שופר השנה

היננות השנה החדשה כבר מוכנה להיפרש בדממה על היקום, ולהשיל את קודמתה, הרוויחה בצרות קשות ובטרגדיות מרות. **קיימת** באוויר איזו שהיא תחושה כי הכל מבחינים היטב בקולו של השופר המהדהד בחלל, עד כי פעמים נדמה שאנו חיים בתוך השופר, אופים כל העת בקולו האדיר והנורא, שנועד לעורר את הלבבות. כמעט בכל יום רעמו התקיעה והשברים, הלווייתו של... הלווייתה של... אנשים צעירים נפרדו מנשמתם בדמי ימיהם, וגם ילדים רכים נטמנו, שם, בעפר, שבו אל כור מחצבתם עוד בטרם הספיקו להבין כי האדם מן העפר בא ואל העפר ישוב. **בתקופה** זו, כאשר העולם תלוי על בלימה, חבלי משיח מתעבים סביבנו, אימת המוות מרחפת במקומות רבים בעולם, ופתרונות הזרוע החזקה

לעילוי נשמת

הר"ר **צבי מנחם** ז"ל בן ר' משה הלוי בורנשטיין ז"ל
נלב"ע כ"ז אלול תשל"ד **תנצב"ה**
הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **משה אליעזר האוזר** ז"ל
ב"ר שלמה ז"ל
נלב"ע כ"ז אלול תשנ"ו
תנצב"ה
הונצח ע"י ידידו
הר"ר **שלמה האוזר** ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת

ר' **יחזקאל מונדרר** ז"ל
בן אברהם ז"ל
נלב"ע כ"ב אלול תשנ"ג
תנצב"ה

לעילוי נשמת

מרת **איטה רבקה סקורניק** ע"ה
ב"ר יעקב ז"ל
נלב"ע כ"ב אלול תשל"ט
תנצב"ה
הונצחה ע"י ידידו פרופ' הר"ר
יהודה גבריאל סקורניק ומשפ' שיחיו - ת"א

לעילוי נשמת

מרת **אלה איזנברג** ע"ה ב"ר שלמה ז"ל
נלב"ע כ"ד אלול תשכ"ח **תנצב"ה**
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו - בני ברק

הנודף מפיה, והגמרא אומרת מפורשות כי הפלפל אינו פותר את הבעיה, כי אם באופן זמני. אם רצינו, איפוא, לטעון כי רפואה זמנית מותרת בשבת, עתה עלינו להסיק כי גם זו אסורה בשבת. את הסתירה העצומה שהעלה רבי עקיבא איגר, היו שניסו ליישב בהבדל בין דרכי פעולתם. הפלפל **מרפא** לפי שעה ולפיכך הוא אסור, ואילו המצטייכי אף לפי שעה אינו מרפא, אלא ריחו מתגבר על הריח הרע ואין הוא מורגש, ולפיכך הוא מותר (הלכה ורפואה חלק א' עמוד ע"ח).

הלכה למעשה: מדיון זה עולה השלכה הלכתית לגבי שימוש בשבת קודש במי פה שמטרתם להסיר ריח רע, שמותר לעשות כן בשבת, מפני שמי הפה אינם מרפאים מאומה, אלא בריחם הטוב הם מתגברים על הריח הרע. אולם, זאת בתנאי שהתכשיר אינו מוגדר כ'רפואי', הנועד גם לחיזוק השיניים והחניכיים וכדומה (שם, וראה גם שמירת שבת כהלכתה פרק ד' סעיף ל"ו).

דף עו/א המחליף פרה בחמור

הודעת פטירה בלי תאריך מדוייק

ויכוח עז ניטש בין גדולי הפוסקים על אחד הכללים היסודיים ביותר בדיני חזקה. תחילתו במעשה שאירע. אדם קיבל הודעה כי אחד משבעת קרוביו נפטר לבית עולמו בחודש הקודם, אך ההודעה לא כללה תאריך מדוייק, כל שנמסר לו הוא שקרובו נפטר בחודש הקודם. כידוע, אם הקרוב קיבל את הידיעה בתוך שלושים הימים לפטירה, עליו לשבת 'שבעה' ולנהוג דיני אבלות, אך אם קיבלה לאחר שלושים יום, הרי הוא יושב שעה אחת ותו לא.

'חזקה' שנפטר באחרונה: הקרוב דן לא ידע כיצד עליו לנהוג, כי לא ידע אם קרובו נפטר בתחילת החודש הקודם, ונמצא שעברו יותר משלושים יום, או שנפטר בסוף החודש הקודם וקבלת הידיעה היא בתוך שלושים הימים לפטירה. המהר"ם מינץ (שו"ת, סימן ס"ה), הרדב"ז (שו"ת, חלק א' סימן ס"ב), מהר"י בר לב (שו"ת, חלק ג' סימן ע"ב), הב"ח והש"ך (יו"ד סימן שצ"ז ס"ק ב') הכריעו כולם כי מצד דיני "חזקה" עליו לשבת שבעה.

נבהיר את הדברים.

"חזקה" קובעת את הנהגת האדם ב"ספקות". כאשר איננו יודעים אם דבר מסויים השתנה ממצבו הקודם, ה"חזקה" קובעת כי יש להעמיד את הדבר על חזקתו הקודמת ולומר כי מאום לא השתנה מני הידיעה הברורה האחרונה שהיתה ברשותנו. לפיכך, אם קיים ספק לגבי אדם מסויים אם עודו בין החיים, החזקה קובעת שיש להתייחס אליו כאל מי שחי בוודאות. לפיכך אומרת הגמרא במסכת גיטין (כח/א), מקריבים קרבן חטאת שהוקדש על ידי אדם חולה המתגורר במרחקים, מפני ש"מקריבים אותו בחזקת שהוא חי" ואין חוששים שמא מת. אלמלא החזקה אסור היה להקריבו, מפני שאין מקריבים קרבן חטאת של אדם מת, ושמא כבר מת.

גם בסוגייתנו אנו למדים כי אשה שנישאה והתגלו בה מומים, אין בעלה רשאי לדרוש את ביטול הנישואין כמקח טעות, אם ידוע בבירור כי זמן מה לפני הנישואין לא היו בה מומים אלה, שכן החזקה קובעת שעד שלא התגלו המומים - הם לא היו, כי נותר מצבה כשהיה לפני כן, אלא הם נוצרו בה לאחר נישואיה.

מעתה, הכריעו הפוסקים, לגבי אדם שאנו מסופקים אם נפטר בתחילת החודש או בסופו, עלינו לנקוט כי הוא נפטר ביום האחרון של החודש, מפני החזקה הקובעת, שכל עוד לא נודע בבירור שהוא מת, הרי הוא חי.

אולם, ה"ט"ז (שם, ס"ק ב') חולק מכל וכל על דבריהם וגם הוא מביא סימוכין לדבריו מתוך סוגייתנו. את שיטתו פורס ה"ט"ז על פני הנתון הידוע לכל בר-אנוש - "כל חי עומד למות". החיים הם מציאות זמנית. עתה עלינו להבדיל בין מקרה שבו הידיעה האחרונה הברורה שבידינו היתה כי הוא חי, לבין מקרה שבו הידיעה האחרונה שבידינו היתה כי הוא מת.

במקרה בו עוסקת הגמרא במסכת גיטין, אדם חי שיש מקום להסתפק אם נפטר, מכח החזקה עלינו להותיר את הידיעה הברורה האחרונה על כנה ולפיכך נקבע כי הוא חי. ברם, במקרה שבו אנו עוסקים, שלא נודע מתי נפטר, הן הידיעה הברורה האחרונה שבידינו היא כי הוא כבר מת! ואין כל עילה למתוח את תקופת חיותו עד קצה הימים שלגביהם אנו מסופקים.

ההגדרה ההלכתית לשיטתו של ה"ט"ז היא "חזקה העשויה להשתנות". כלומר, כאשר השינוי כבר נעשה ["חזקה דהשתא"], אין מכריעים לפי החזקה הקודמת.

אחת ההוכחות שמביא ה"ט"ז לביסוס שיטתו נעוצה בסוגייתנו. בגמרא נאמר, כי אם אדם מכר חמור, והחמור לא היה ליד הקונה והמוכר בעת המכירה ולאחר מכן התגלה פגרו של החמור ואין ידוע אם היה חי בעת המכירה - הקונה הפסיד, או שכבר מת בעת המכירה - המוכר הפסיד, כך הדין: על בעל החמור להוכיח כי הוא היה חי בעת המכירה.

לכאורה, שואל ה"ט"ז, לפי שיטת הפוסקים שהורו כי מחמת "חזקת חי" אנו מניחים כי הוא היה חי עד היום שבו ברור כי מת, מדוע על בעל החמור להוכיח כי חמורו היה חי? אין זאת אלא שאם כבר ידוע לנו שמת, אין החזקה קובעת כי הוא היה חי במשך התקופה שלגביה אנו מסופקים [אולם

נמוגים אל מול מציאות דמיונית, יהודים בני אברהם יצחק ויעקב מחפשים ומבקשים להתקרב אל בוראם, להטיב את דרכם ולשפר את מעשיהם. אדם שמידת האמת מנקנת בקרבו במידה מספקת כדי לבחון את מעשיו ולאמוד את מהותם, עלול להתיישב בדעתו ולחשוש, כי עתה מאוחר מידי. הוא באמת רוצה להחליט כי מהיום ואילך הוא ישתתף בשיעור תורה, יקבע עיתים לתורה, כרצון אביו שבשמים; אך עד הימים הנוראים לא נותרו ימים רבים - מה הם חמשה, ששה, ארבעה ימים של קביעות עיתים לתורה - מאוחר מידי, לא?

הגאון רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל, שימש כמנהל רוחני של ישיבת פונוביץ, ונודע בהבנתו המופלאה לנפש האדם, על נימה דקדוקית. פעם, בישוב עם תלמידיו, נשא בפניהם דברי חיזוק, ובתוך הדברים הוא סיפר להם את המעשה הבא, מימי ילדותו בעיירה.

הנרות רבים פיקו בליטא, ערש ילדותו של הרב דסלר זצ"ל. המים הזכים חלפו בין עיירות זעירות, שכוחות ונידחות, וחצו ערים בנויות לתפארת, אזורי תעשייה ובתי חרושת. גשרים מסוגים שונים עיטרו את פני הנהרות במרחבי המדינה, מהם קבועים וחזקים, ומהם רעועים כפני המים. במקומות שבהם השלטונות מצאו לנכון להשקיע ממון, השתקפו על פני המים גשרי ברזל, פלדה ונחושת אשר נשאו עליהם בבטחה את העוברים על גבם. גשרים אחרים היו בנויים מקורות עץ רחבות, אשר קובעו במקומן שנים רבות לפני כן, ועמדו בפגעי הזמן השונים. היו גם הגשרים של העניים, אשר התגוררו במחוזות נידחים, והשלטונות לא מצאו לנכון לספק להם גשר ראוי למעבר בין גדות הנהר. מה שהם כבר מתכוונים לעשות בצד השני של הנהר, התבטא פעם בלגלוג מושל המחוז, הם יכולים לעשות גם בצד הזה... בשביל מה הם צריכים בכלל לעבור את הנהר?

משכך, העניים בנו גשרים בכוחות עצמם. גשרים אמרנו? לא ממש, אמצעי תעבורה יהיה מינוח אמיתי ונכון יותר כדי לתאר את שורת חביות העץ אשר הושקו המימה בזו אחר זו, ונקשרו בחזקה אחת אל השניה, ככל שהיתה ידם של בעלי המלאכה המקומיים מגעת. מעל החביות נמתח חבל עבה בין שתי גדות הנהר, ובעוד הרגליים היו מבוססות על פתחי החביות המוגפות, היו הידיים אוחזות בחזקה בסיבי החבל, על כל צרה שלא תבוא. המהלך על אותם גשרים, היה למעשה רוחץ במי הנהר הזכים עד ברכיו, ובתקופת גאות היה עליו לייבש גם את עניבתו, אם היתה לו כזו.

ביום מן הימים ירד יהודי אל הנהר כדי לעבור על הגשר אל עבר גדתו השנייה של הנהר. המים היו שקטים, צייתניים ודוממים, זכים כבדולח ומאירים פנים. חביות העץ נדו קמעא בתנועות חדגוניות ונקשו זו בזו כמזמינות את העומד על המחז לרקוד עליהן בניחותא לעברו השני של הנהר.

שבע רצון מן הדרך הקלה שלפניו, הטיב מיועדנו את סליו על ראשו, לפת את החבל המחוספס והחל לצעוד על פני המים. הוא צמצם את עיניו כדי לחדד את ראייתו ולהרחיק ראות את להקות הברזים אשר קרקרו מעבר לנהר, והיו למעשה מטרת נדידתו הנה, אל הגדה השנייה, כאשר לפתע החל חש כי שתי רגליו מתרחקות זו מזו. עוד בטרם היה ספק ברגליו להבחין מה מתרחש, הוא החליק על פני מכסה חבית שמונני, וכוחו השערה היה בינו לבין טבילה מהודרת בנהר. בהבזק של רגע הוא נשא תפילה חרישית בליבו, ובפיו הבטיח: רבוננו של עולם, ח"י מטבעות לצדקה אתן. אנא, הצילני נא. הוא לא ידע לשחות. מיד נרגע זרם הנהר. הוא אחז בחבל בחזקה, ייצב את מיקומו על פני החביות ונח על עמדו, כדי להירגע מן החווייה הסוערת.

בעודו מסדיי את נשימתו הרהר בינו לבין עצמו, כי עליו לברר בנפשו ח"י מטבעות אלו לצדקה שהבטיח מה טיבה, הגדולים המה או קטנים. בעוד רגליו טובלות במים הקרירים ושחפים מרחפים סביבותיו בעצלתיים החליט כי לא התכוון אלא לח"י מטבעות קטנים, בוודאי, מה הם ח"י מטבעות, כלום גדולים? הלמאי?

נידון סוגייתנו הוא "להוציא ממון" מהמוחזק, ולכן אין מועילה חזקה זו. אבל כאשר אין החזקה באה להוציא ממון, אין ראייה לכאורה, ועיין בשב שמעתתא שער ג' פרק ח' וברשימות בשמעתתא שם, אות קנ"ז].

דף עז/ב אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו

"אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו"

"אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו". משפט זה מוכר ללומדים ממסכתות אחדות בש"ס, ביניהן מגרתנו המספרת כי כשהגיעה עתו של רבי חנינא בר פפא הוא ביקש ממלאך המוות שבא ליטול את נשמתו, להמתין שלושים יום כדי שיחזור על תלמודו ויתקיים בו "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו".

פירושים אחדים נאמרו במעלה זו.

הר"י אבן שועיב (פרשת צו, ולשבת הגדול, ד"ה ואמר עוד) כותב שני פירושים. האחד, כי הכוונה שאשריו של הזוכה לבוא לעולם הבא לאחר שקיים את תלמודו. השני, שאשריו של הזוכה לבוא לעולם הבא ותלמודו שגור בפיו. מגמתנו הוא מוכיח כפירוש השני, שהרי רבי חנינא בר פפא ביקש ממלאך המוות ארכה של שלושים יום כדי לחזור על תלמודו, הרי לנו כי רצה לשנן את תלמודו כדי שכשיבוא לעולם האמת יהיה חקוק בלבו. עם זאת, כותב הר"י אבן שועיב, גם לפי ההסבר הראשון ניתן להבין את דברי רבי חנינא בר פפא, שלפני מותו רצה לחזור על כל תלמודו כדי לראות שאכן קיים את התורה כדת וכדין.

מעניין לציין, כי המהרש"א (בבא בתרא י"ב חידושי אגדות, ד"ה שהיו) כותב על מעלת "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו", כי עיקר הלימוד שנעשה בו רושם הוא הלימוד הבא מכתבת היד, ולכן נקראו החכמים סופרים. כלומר, על הלימוד לסכם לעצמו את לימודו בכתבה.

בספר שבט מוסר (פרק כ"ב) כותב, כי "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו" מתייחס לכתבת חידושי תורה שזכה אדם לחדש: "ומה טוב ומה נעים כל חידוש שיחדש אדם בתורה אפילו חידוש קטן, להעלותו כרגע על הספר בדיו למען יעמוד ימים רבים שלא ישכחהו, כמו שראיתי בספר אחד בהקדמה שאדם שאינו כותב חידושי בתורה בעבור שהוא קטן בעיניו עתיד ליתן דין וחשבון על זה, משום שאומרים לו: בפנקס הסחורות כותב אדם מה שחייבים לו וחייב לאחרים אפילו עד חצי פרוטה, וכי חביב היה יותר בעיניך חצי פרוטה שכתבת אותה שלא לשכוח לאבדה, מחדוש של תורה אפילו שיהיה קטן?".

דף עז/ב ריב"ל מיכרך בהו ועסיק בתורה

הרופא שביקש לשבת על מקומו בבית הכנסת

"נשאלתי בימי חורפיי", פותח הגאון רבי חיים פלאגי את אחת מתשובותיו (שו"ת נשמת חיים), לגבי רופא שעסק בריפוי חולים בעת מגפה.

מחיצה וגדר סביב המקום בבית הכנסת: בבית הכנסת בו התפלל הרופא פרץ ויכוח מר בינו לבין אחדים מן המתפללים. הללו דרשו ממנו כי לא יכנס לבית הכנסת, מיראתם שמא מפני שהוא מטפל בחולים הניגפים הוא ידביק אותם. ואילו הוא טען: בכספי רכשתי את מקומי בבית הכנסת ואיש אינו יכול למנעי מכניסה אליו. אם הם רוצים, הוסיף הרופא, יכולים הם לעשות מחיצה וגדר סביב מקומי כדי שלא יתקרבו אלי... כנגדו טענו החוששים, כי הוא זה שצריך לעשות את המחיצה וגם אז לא ירשו לו להכנס לבית הכנסת כרגיל, אלא יכנס הוא הראשון לפני כולם, ויציא אחרון אחרי כולם, כדי למנוע כל אפשרות של מגע עמו.

רבי חיים דן ארוכות בעניין ומוכיח מגמרות ומפוסקים כי הצדק עם החוששים, שכן חובתו של אדם להזהר לבלתי הזיק אחרים גדולה וחמורה יותר מחובתו להזהר שלא להדביק את עצמו. לפיכך הורה כי הרופא חייב להתקין מחיצה כדי להסיר חשש הידבקות.

בתוך דבריו מזכיר רבי חיים פלאגי את פסקו של הרמ"א, אשר רבים ניסו לעמוד על טיבו.

המשכיר סירב להכניס שוכרת שלקחה במחלה מדבקת: בשו"ת הרמ"א (סימן כ') הוא נשאל לגבי המקרה הבא. משפחה חתמה חוזה שכירות לדירה, ולפני כניסתם לדירה חלתה האשה במחלה מדבקת. המשכיר טען כי אינו מוכן שיכנסו לדירה פן המחלה תדבק בבית. הרמ"א דן בעניין מבחינה ממונית, אם רשאי משכיר לבטל חוזה שכירות מכל סיבה שתהיה, ולעצם חששו של המשכיר הוא מתפלא עד כדי השתוממות: "מה שאומר שהוא חולי מתדבק, כולו הבלו ומי שלבו נוקפו אומר כן, כי השם יתעלה הוא המוחץ והרופא, ואם היה כדברי המשכיר, בטל כל דיני ביקור חולים, כי לא מצינו בשום מקום שחלקו בין חולי מתדבק לשאינו מתדבק, חוץ מלעניין בעלי ראתן שאסרו לשבת בצלו".

בפשטות כוונת דבריו היא, כי אין לחשוש מהדבקות במחלות, כי למעט חולי ראתן שבסוגייתנו מובא כי אמוראים נזהרו ביותר מהתקרבות לחולים במחלה זו כדי שלא להדבק מהם, אין עוד בנמצא בדברי חז"ל על אודות קיומה של מחלה מדבקת כל שהיא! לפיכך, אין בטענה זו עילה כדי להמנע ממצוות ביקור חולים ולא לגבי דינים אחרים.

בראש קל מן המשאוי שנשטט המימה בזרם המים, הוא שב לצעוד על פני החביות, נושא את עיניו אל החבית הבאה. לפתע אשד מים אדירים התקדם בנהר במהירות, הניף באחת אל על את מיידענו, על חביותיו וחבלו, אפף את כולו במים והרטיבו עד לשד עצמותיו. והוא, בעודו מיטלטל בין מים למים זעק בגרון ניהר, ריבונו של עולם, התכוונתי לחי' מטבעות גדולים, גדולים, כמונן גדולים. וישב הנהר לרגעו. בנשימה טרופה הוא נאחז בחבל, והחליט כי לעולם לא ישוב לחצות את הנהר על חביות.

עד שהגיע אל גדת הנהר, כבר חזרו המטבעות לגדלם הטבעי - קטנים.

הא למדת כי עצמתה של החלטה תלויה ביציבותה לא פחות מאשר בתכנה.

כאשר יהודי קובע עיתים לתורה מתוך החלטה נחושה, כי יהא אשר יהא, הוא ילמד תורה כל יום, יקבע עיתים לתורה, הרי שמלבד המעשה הנפלא אשר הוא עומד לעשות, ללמוד תורה, הוא גם זכה לקבל החלטה שיש לה השפעה על פני שנים ארוכות. לאמור, ההחלטה הנחושה תהווה שורש לימודו לאורך השנים הבאות עלינו לטובה בעזרת ה'.

משכך הם פני הדברים, גם המקבל על עצמו יום אחד לפני יום כיפור, להתחיל להשתתף בשיעור תורה, מוסיף לעצמו זכות רבתי, גדולה ונשגבה, של לימוד תורה בקביעות לאורך שנים.

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שהמסירות הנפלאה שלומדי הדף היומי מפגינים בכל יום ויום, תגן על עמנו מכל צרה וצוקה, ונזכה לכתביה וחתימה טובה. אמן.

יהודי יקר. עוד לא מאוחר. טלפן עכשיו! למוקד מאורות הדף היומי כדי לברר על שיעור דף היומי באיזור מגוריי: 03-5775333

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף עז/א הא נתפשה מותרת

לימוד לשמה

הגמרא לעיל (נא/ב) אומרת שאפילו תחילתה באונס וסופה ברצון מותרת. **אמר** הגר"א מוילנא: מכאן שמי שלומד תורה או החל בקיום מצווה לשמה, ותוך כדי כך נזדמנו לו פניות, שעדיין מעשיו בבחינת "לשמה"... (עץ החיים, עמוד תכ"ד).

דף עה/א וחד מינייהו עדיף כתרי מינן

בארץ ישראל - אחד כשניים

אומרים בשם המהר"י עמדין כי בארץ ישראל אין הקפדה על לימוד תורה בשנים דוקא. ניתן ללמוד ביחידות. **רמזו** על כך: "חד מינייהו עדיף כתרי מינן..." (אמירה יפה, ג).

דף עה/א וחד מינן כי סליק להתם עדיף כתרי מינייהו

ההרגל וטבע

מבאר רבי בצלאל אשכנזי: ארץ ישראל מוכשרת ללימוד מצד טבעה - אוירא דארץ ישראל חכמים בניי בכל מוכשרים ללימוד מצד ההרגל: הם הורגלו ללמודו בחריפות. ציוויו ההרגל וטבעה של הארץ הוא השילוב הטוב ביותר (שיטה מקובצת).

דף עה/א וחד מינייהו עדיף כתרי מינן

אעברה - ארבעה

הגמרא אומרת, כי תלמיד חכם בן ארץ ישראל שקול כשני תלמידי חכמים בניי בכל. ותלמיד חכם בבלי העולה לארץ ישראל שקול כשניים מתלמידי החכמים שבארץ ישראל.

רבי חיים פלאג'י הבין כך את דברי הרמ"א ולפיכך הוא חולק על פסק זה לאחר שהוא מוכיח ממקורות בפוסקים כי יש מחלות מדבקות. לימים עסק בדבר ארוכות גם האדמו"ר מצאנז זצ"ל, בעל דברי יציב (שו"ת חו"מ סימן ע"ט) וגם הוא כותב כי "דברי הרמ"א תמוהים מצד הסברה ומצד המציאות" [ועיי"ש מה שדחק ליישב].

אולם, הגאון רבי אליעזר יהודה ולדנברג זצ"ל (שו"ת ציץ אליעזר חלק ט' סימן י"ז, קונטרס רפואה בשבת פרק ה') מבאר את דברי הרמ"א, לא לפני שהוא מציין כי אכן אותה מחלה המוזכרת בתשובת הרמ"א, הוכרזה לימים על ידי הרופאים כמחלה שאינה מדבקת... והוא מציין כי מחלות רבות שבתקופות עברו הוגדרו על ידי רופאים כמדבקות, מוכרות כיום כמי שאינן מדבקות כלל.

יש להבדיל בין מחלה של יחיד למחלת רבים: לגופו של עניין כותב בעל ציץ אליעזר, כי דברי הרמ"א נסובים על מחלה מדבקת של אדם בודד שלקה בה, אך אוויר המקום אינו מזוהם. ברם, אם אוויר המקום מזוהם וודאי שאין להכנס לבקר את החולה, ואדרבה, הרמ"א עצמו פוסק (יו"ד סימן קט"ז סעיף ה') שאם פרצה מגפת דבר בעיר יש לברוח ממנה מיד. זאת ועוד, ככל הנראה פסקו של הרמ"א אינו מתייחס למחלה שיש בה חשש סכנת מיתה.

כשהרמ"א גלה מפני המגיפה: אכן, הרמ"א עצמו כותב בהקדמתו לחיבורו "מחיר יין" על מגילת אסתר: "ואני משה... הנקרא משה איסרלי"ש מקראקא, הייתי בתוך הגולה אשר נתגליתנו מעירנו בשנת שי"ו לפ"ק מחמת עיפוש האוויר לא עלינו, והיינו גרים בארץ לא לנו בעיר שידלוב".

דף ע"א/מברחת

איך הפסיד בעל את חשבון הבנק של אשתו המנוחה

במאמר הבא נחזה כיצד הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל רקם פסק הלכה לתפארת מתוך נבכי סוגייתנו. **האשה ציוותה צדקה למטרה שגם הבעל נדר עבודה:** מעשה ביהודי עתיר נכסים תושב ארה"ב שהתאלמן, ואשתו הותירה אחריה צוואה בה הועידה לצדקה את כספיה שבחשבון הבנק. בעלה הודיע בו במקום, כי עתה הוא פטור מנדרו... לנוכחים הסביר בפשטות כי לא מכבר נדר לתת צדקה לאותה מטרה, ועתה כשנוכח כי ממילא אשתו הורשה את חסכוניה לאותה צדקה, הרי הוא פטור מנדרו.

רב העיר - הצוואה בטלה והבעל יורש את הכספים: המקרה הובא אל רב העיר והוא צידד בצדקת טענתו של הבעל. שהנה, מדין תורה בעל אינו יורש את אשתו, אך בין תקנות חז"ל בדבר ההסדרים הממוניים שבין בעל לאשתו, הם תקנו שבחיי האשה הבעל זכאי לרווחים המונבים מהם ולאחר מותה הוא יורש אותם. בגמרתנו אנו למדים עוד כי "באושא התקינו: האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה - הבעל מוציא מיד הלקוחות". מכירת הנכסים בחייה אינה מבטלת, איפוא, את זכותו לירשם לאחר מותה. מעתה, צוואתה של אשה זו בטלה ומבוטלת, שהרי "הבעל מוציא מיד הלקוחות", ונמצא שהבעל יורש את חסכוניה וכאשר יקיים את צוואתה ויתן את הכסף לצדקה, נמצא שנתן מכספו שלו וקיים את נדרו...

את הסיפור שלח רב העיר אל בעל אגרות משה (שו"ת, אהע"ז חלק א' סימן ק"ד).

רבי משה פיינשטיין דן בסוגייה מצדדים שונים, ובין היתר טען, כי כאשר נלמד את סוגייתנו ניווכח שאין כן פני הדברים.

מברחת: השבוע אנו לומדים על דינה של "מברחת". מברחת היא אשה שלפני נישואיה 'הבריחה' את נכסיה באמצעות מכירה פיקטיבית, כדי שבעלה יחשוב שכבר אינם שלה ולא יבקש ממנה את רווחיהם. חז"ל קבעו כי אכן הבעל אינו אוכל פירותיהם של נכסים 'מוברחים' [אחד הטעמים הוא, שכל עיקרה של התקנה שהבעל זכאי ברווחי נכסיה הוא, שאם תשבה יפדנה ולא יתרעם לומר כי יש לה נכסים ותפדה עצמה. מעתה, אם אינו יודע שיש לה נכסים, לא יתרעם...].

נכסים 'מוברחים' הם כל נכס שהבעל אינו יודע על אודותיו, אם מפני שחושב שלפני נישואיה מכרתו, אם מפני חוסר ידיעה בסיסי, כגון שנפלה לה ירושה במרחקים ואין לו שמץ של מושג על הדבר.

נכס 'מוברח' מידיעת הבעל - אינו יורשו: לאחר ידיעה בסיסית זו ניגש רבי משה ללוז העניין, ומייסד חידוש עצום אותו הוא סומך ותומך מדברי ראשונים רבים - תקנת חז"ל שהבעל יורש את אשתו אינה מתייחסת לנכסים 'מוברחים'! נכס שהבעל חשב שנמכר על ידי אשתו עוד לפני נישואיה אליו, או שלא ידע כלל על קיומו, אינו בכלל ירושת הבעל. טעם הדבר, לפי שתקנת חכמים לגבי ירושת הבעל היתה, שבעת הפטירה עליו להתכוון לזכות בנכסיה, ואם לא ידע שהוא יכול לירשם, הן לא התכוון לזכות בהם וממילא לא ירשם.

אם הבעל חשב שאינו יורש, הוא אכן אינו יורש... משהושלמה בניית הבניין להפליא, משלים רבי משה את הנדבך האחרון: הן הבעל היה סבור שצוואת אשתו תקפה ולפיכך חשב שאין הוא יורש את חסכוניה שבבנק, ולכן הוא באמת לא ירש אותם... כי בעל יורש רק נכסים שהוא יודע שהוא יכול לירשם...

עתה עליו לקיים את נדרו ולתת צדקה מכספו, כי את החסכונית שבבנק לא ירש ומתן החסכונית לצדקה אינו נחשב כנתינת צדקה מכספו (וראה עוד מה שכתב בעניין זה, שם סימן ק"ה).

נמצא שכן חו"ל העולה לארץ שקול כארבעה בני חו"ל! **רמז** לכך, מוצא הבן יהודע בפסוק "אעברה" (דברים ג/כה) **אָעֲבָרָה נָא וְאָרָאָה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן**. **אעברה** אותיות **ארבעה**...

דף עה"ב ואם יש מרחץ באותה העיר אף מומין שבסתר אינו יכול לטעון

הכל מתגלה

יש ובנסוע אדם למקום נופש הרי הוא מורה היתר לעצמו להקל ועניינים שונים שהוא מקפיד עליהם בימות השנה מתרופפים שם. **בעבר**, מקומות הנופש היו המרחצאות ומעיינות המרפא. המליצו אז ואמרו: לא לחינם אמרו במשנתנו כי במקום מרחץ כל המומים גלויים וידועים; שם מתגלה האדם בכל חסרונותיו וקלות ראשו...

דף ע"ב ריב"ל מיכרך בהו ועסיק בתורה

תורה מגינה מפני המזיקים

גמרתנו מספרת על מסירותו המופלאה של רבי יהושע בן לוי, אשר הלך ללמד תורה אנשים שלקו ב"ראתן", סוג של פצעי שחין, שיש להזהר משהייה בקרבתם מפני ההדבקות. לכששאלוהו כיצד אינו חושש לחייו, השיב: הן נאמר בפסוק כי התורה "אילת אהבים ויעלת חן". אם מעלה היא חן על לומדיה, ודאי ודאי שהיא מגינה עליהם. **אמר** הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד, הן ידוע כי שלוחי מצווה אינם ניוזקין, ואף על פי כן עליהם להזהר שלא ללכת למקום סכנה ידוע ומוחשי. כיצד, איפוא, לא חשש רבי יהושע בן לוי לחייו? **הושיב**: שונה לימוד תורה מכל המצוות!

גומרים ש"ס ב-5 דקות ליום, זוכים בשפע גדול

"... ובואי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
מרן ראש הישיבה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
מרן ראש התורה הגר"ח אדלשטיין שליט"א

להתנסות חנים התקשר עכשיו: *3764

לעילוי נשמת
הר"ר **אליהו אלעזר** ז"ל
ב"ר יוסף ברוך חיים ז"ל נלב"ע כ"א באלול תשנ"ט
תנצב"ה
הונצח ע"י חתניו שיחיו

לעילוי נשמת
מרת **חביבה רפפורט** ע"ה
ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע כ"ג באלול תשס"א
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו